

พิธีกรรมกินอ้อพะหยง

ประวัติความเป็นมา

พิธีกรรมนี้ถือเป็นประเพณีประจำตำบลบ้านแหวน โดยเฉพาะหมู่บ้านท้าวบุญเรือง (หมู่ที่ 3) เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ผู้ที่จะทำพิธีนี้ได้จะเป็นครูอาจารย์ที่อยู่วัดเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในสาขาต่าง ๆ (ในอดีตถือเป็นผู้ที่มีความรู้ มีกาถาอาคม ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ) จนได้รับการยกย่องและยอมรับจากชุมชนเท่านั้น พิธีกรรมกินอ้อพะหยงมักจะจัดขึ้นในวันพฤหัสบดี คือวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี เพราะคนเมืองจะมีความเชื่อว่าวันนี้เป็นวันเริ่มต้นของปี เป็นวันปากปี แต่หากจัดขึ้นในวันที่ 13 เมษายนไม่ได้ก็จะพยายามจัดให้อยู่ในเดือนเมษายน พิธีกรรมกินอ้อพะหยง หรือเรียกกันสั้น ๆ ทั่วไปว่ากินอ้อ ในการประกอบพิธีกรรมนั้นจะใช้ปล้องของต้นอ้อใส่ผ้าฝ้ายที่เสกด้วยคาถาแล้วนำมาเคี้ยวกิน เมื่อเคี้ยวจนน้ำหวานหมดแล้วก็เอาชานอ้อโยนไปทิ้งไปข้างหลัง หรือโยนออกไปทางหน้าต่าง คติความเชื่อของพิธีกรรมนี้คือ เชื่อว่าบุคคลใดก็ตามที่ได้เข้าร่วมในพิธีกรรมนี้ก็จะเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉียบแหลม สามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว มีความจำดี ในสมัยก่อนกลุ่มคนที่นิยมเข้าพิธีกรรมนี้ได้แก่ พระสงฆ์ พระนักเทศน์ หรือบุคคลที่ต้องการศึกษาเล่าเรียน โดยเฉพาะช่างซอ จะต้องผ่านพิธีกรรมนี้เพราะเชื่อว่าจะทำให้มีความจำความคิดดี มีน้ำเสียงขับซอดีขึ้น และจะมีเสน่ห์แก่คนทั่วไป แต่ในปัจจุบันผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมนี้ส่วนมากจะเป็นเด็กและเยาวชนที่ผู้ปกครองยังคงมีความเชื่อความศรัทธาในพิธีกรรมนี้ก็จะนำลูกหลานของตนเองมาเข้าร่วม ในแต่ละปีที่จัดงานไม่ได้มีเฉพาะเด็กและเยาวชน ช่างซอที่เป็นคนบ้านแหวนเท่านั้น ผู้คนจากที่อื่น ๆ จะมาทั่วทุกสารทิศในจังหวัดภาคเหนือ ตั้งแต่แพร่ พะเยา เชียงราย น่าน ลำปาง เพราะว่าเป็นพิธีกรรมดังกล่าวนี้จะมีจัดขึ้นที่หมู่บ้านท้าวบุญเรือง (หมู่ที่ 3) ตำบลบ้านแหวน อ.หางดง เพียงแห่งเดียว แต่ปัจจุบันได้มีการจัดพิธีกรรมนี้ขึ้นอีกแห่งหนึ่งคือ วัดร่องขุ่น อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และจัดในช่วงวันสงกรานต์ของทุกปีเช่นเดียวกัน

วัสดุที่ใช้ในพิธีกรรมกินอ้อพะหยง

1. ต้นอ้อสด นำมาตัดให้เป็นปล้อง ๆ ความยาวปล้องละ 3 นิ้ว (บางตำราก็ให้วัดตามความยาวของนิ้วมือคนกิน) ต้นอ้อที่จะใช้ส่วนมากก็ไปหาตามห้วย ริมน้ำ ซึ่งต้นอ้อจะเป็นไม้น้ำที่มีลักษณะของลำต้นเป็นข้อมีปล้องคล้ายกับต้นอ้อย เพียงแต่ต้นอ้อลำต้นจะกลวง ขนาดของลำต้นก็จะใหญ่เท่ากับค้ำมิดขึ้นเป็นกออยู่ริมน้ำ ต้นอ้อในพื้นที่ภาคเหนือมีหลายประเภท
2. น้ำฝ้ายเดือน 5 ด้วยเหตุที่ว่าต้องใช้น้ำฝ้ายเดือน 5 เพราะเชื่อว่าน้ำฝ้ายที่ได้ในเดือนนี้จะมาจากการที่ฝ้ายไปดูดน้ำหวานหรือเกสรดอกไม้ที่มีดีด้วยยาสมุนไพรอยู่ เมื่อนำไปบริโภคก็จะทำให้

เกิดผลดีต่อสุขภาพ แต่ปัจจุบันหายากและมีราคาแพง บางปีก็หาไม่ได้เลย จึงอนุโลมให้ใช้น้ำผึ้งที่มีอยู่ทั่วไปได้ เพราะในพิธีกรรมแต่ละครั้งจำเป็นต้องใช้น้ำผึ้งจำนวนมาก (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรม)

3. การเตรียมขันธ์ตั้ง (สำหรับผู้ประกอบพิธีเสกมนต์คาถาอ้อ) การเตรียมขันธ์ตั้งจะเป็นแบบขันครุหลวง ซึ่งนำมาใช้ไว้ครุเพื่อระลึกถึงบุญคุณครุ

4. ทำพิธีปลุกเสกคาถาใส่น้ำผึ้งหลาย ๆ ครั้งก่อนวันที่จะทำพิธี

ประเภทของการกินอ้อ

แบ่งประเภทตามความหมายและจุดมุ่งหมายของการทำพิธีดังนี้

1. อ้ออรหันตา หมายถึง มีสติปัญญาดีเหมือนพระอรหันต์เจ้า
2. อ้อธัมม์ หมายถึง มีความจำในพระสูตรพระอภิธรรมเจ้า
3. อ้อพระเจ้าอาจินจำ หมายถึง มีสติปัญญาความจำเป็นอาจิน
4. อ้อนางสิบสอง หมายถึง ความอ่อนช้อยอ่อนน้อมตามเพศหญิง
5. อ้อมัดความรัก หมายถึง มีความรัก ความเสน่หา มัดใจเหมือนต้องมนตรา

วิธีการกินอ้อ

ในสมัยก่อนผู้ที่กินอ้อและผู้ที่เสกอ้อให้ผู้อื่นกินจะต้องมีการเตรียมตัวดังนี้

ผู้ที่ทำพิธีเสกอ้อให้กับผู้อื่นจะต้องผ่านพิธีการถ่ายทอดคาถาจากครูอาจารย์ก่อน โดยเริ่มจากการฝากตัวเป็นลูกศิษย์โดยจะต้องทำพิธีตั้งขันครุหลวง ซึ่งมีเครื่องประกอบการจัดขันครุหลวงดังนี้

1. ข้าวเปลือก
2. ข้าวสาร
3. ฟ้าขาว
4. ฟ้าแดง
5. เป็ย
6. หมาก
7. กระสวยหรือกรวยดอกไม้
8. กระสวยหรือกรวยพลู
9. มะพร้าว
10. ตาล

11. กล้วย 1 เครือ
12. หน่อกล้วย หน่อตาล
13. หน่อมะพร้าว หน่อหมาก
14. แกงส้ม แกงหวาน
15. ผลไม้
16. น้ำดื่ม
17. น้ำส้มป่อย
18. กระบอกอ้อบรรจุน้ำผึ้ง

สำหรับผู้ที่กินอ้อในสมัยก่อนจะต้องเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ทุกอย่างแล้วนำสิ่งของต่าง ๆ ไปหาครูอาจารย์ที่จะทำพิธี สิ่งของต่าง ๆ นี้ประกอบด้วย

1. อ้อ 7 กระบอก
2. เครื่องบูชาขึ้นครู ได้แก่ กรวยดอกไม้สีขาว 12 กรวย กรวยพลู 12 กรวย กรวยหมาก 12 กรวย รูปหอม 5 ดอก เทียนเล่มบาท เทียนเล่มเฟื้อง เทียนน้อย
3. น้ำผึ้งเดือน 5
4. น้ำส้มป่อย
5. เหล้าโรง
6. ผ้าขาว
7. ผ้าแดง
8. ข้าวเปลือก
9. ข้าวสาร
10. ข้าวตอก ดอกไม้
11. เงินค่าขึ้นครู 12 บาท

เมื่อมีเครื่องประกอบครบถ้วน ผู้ทำพิธีจึงจะทำพิธีให้

ขั้นตอนพิธีกรรมกินอ้อพะหลู (กินอ้อ)^{*}

การเตรียมการจะเริ่มต้นจากการจัดหาน้ำผึ้งมามอบให้เจ้าพิธี (ผู้ที่จะประกอบพิธี) เพื่อนำน้ำผึ้งนี้เข้าพิธีปลุกเสกบริกรรมคาถาในวันพระวันสำคัญ ผู้ที่จะประกอบพิธีส่วนใหญ่จะเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุพรรษามาก มีลูกศิษย์ศรัทธาที่เป็นที่เลื่อมใสของชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นพระสงฆ์ระดับชั้นครูบาเจ้าจึงทำให้เกิดความเชื่อความนับถือในพิธีปลุกเสกด้วยอาคม และสามารถ

โน้มน้าวจิตใจผู้คนที่เข้ามาเข้าพิธีมีพลังจิตที่เข้มแข็งบันดาลให้เกิดสติปัญญาสมความตั้งใจได้ ต่อจากนั้นก็จะกำหนดวันที่จะพิธีกินอ้อ โดยปกติจะกำหนดเอาวันปีใหม่เมือง (13 เมษายน) เป็นวันทำพิธี ในส่วนของสถานที่ใช้ทำพิธีก็มีการจัดเป็นปะรำพิธี ในปะรำพิธีนั้นต้องมีโต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูป และควรจะต้องตั้งองค์พระธาตุเจดีย์ (จำลอง) เตรียมการตกแต่งชั้นตั้งครุหลวง (ชุดใหญ่) เตรียมต้นอ้อมาวันเป็นกระบอกเล็ก ๆ ให้มีความยาวประมาณนิ้วมือคน แล้วนำน้ำผึ้งที่ทำพิธีปลุกเสกแล้วมาเตรียมใส่ในกระบอกของต้นอ้อ เมื่อทุกอย่างเตรียมไว้พร้อมก็จะเริ่มพิธี

ในการทำพิธี ผู้เข้าร่วมพิธีจะต้องเตรียมเงินค่าบูชาครุมาคนละ 9 บาท หรือ 12 บาท หรือ 19 บาท ตามแต่จะกำหนด เพื่อบูชาอ้อ 1 ชุด อ้อ 1 ชุดจะมีจำนวน 7 กระบอกโดยบรรจุ น้ำผึ้งเรียบร้อยแล้ว ผู้เข้าร่วมพิธีกินอ้อก็จะนำกระบอกอ้อทั้ง 7 กระบอกไปวางตรงหน้า พระพุทธรูปที่โต๊ะหมู่บูชาและองค์พระธาตุจำลอง กราบพระ 3 ครั้ง แล้วนำกระบอกอ้อทั้ง 7 ยกขึ้นจบ (จรด) หน้าผาก รำลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์พระธาตุเจ้า พร้อมตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายบันดาลประสิทธิประสาทให้เกิดสติปัญญา ความจำเป็นเลิศ ให้เกิดกับตนเอง แล้วยกอ้อขึ้นดื่มที่ละกระบอก แล้วเคี้ยวคูดน้ำผึ้งให้หมด คายกากอ้อออกทิ้งเสีย โดยโยนไปข้างหลัง หรือนอกหน้าต่าง (หากทำพิธีในอาคาร) ทำอย่างนี้จนหมดอ้อทั้ง 7 กระบอกเสร็จแล้วก็เข้ามากราบพระสงฆ์หรือผู้ประกอบพิธี เพื่อรับการประพรมน้ำมนต์และคำอวยพร เป็นเสร็จพิธี

รูปประกอบอ้อมฉญา ม.4 - สังคห

พ่อสมบูรณ์ รอบรู้
ครูภูมิปัญญาผู้ให้ข้อมูลพิธีกินอ้อมฉญา

คณะนักวิจัยสัมภาษณ์ข้อมูล

คณะนักวิจัยสัมภาษณ์ข้อมูล

